

BRONNENBOEK SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING TYPE 8

ONTWIKKELINGSDOELEN EN IK-DOELEN LEEFRAPPORT	MAANDACTIEPUNTEN EN CONCRETISERING	METHODIEKEN, ACTIVITEITEN, MATERIALEN, BOEKEN...
DYNAMISCH-AFFECTIEVE ONTWIKKELING		
<i>Zelfwaardering en attributie</i>		<ul style="list-style-type: none"> -Pluimenduimpje maken -Tekstballon invullen bij foto's van medeleerlingen (complimenten geven) -Spiegelspel -Spiegel-tekenopdracht (Doremi) -Portfolio laten maken: eigen evolutie in kaart laten brengen 'Ik ben al gegroeid in ...' -PAD-kind -PAD-boekje -Complimentenposter
<p>OD 1 Weten wat hij zelf al kan en wat nog niet.</p> <p><i>Ik weet waar ik goed en sterk in ben.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> -Ik weet wat ik kan en niet kan. -Ik ben anders dan de anderen en dat ik ok. -Ik kies zelf wat ik kan en wil doen. 	
<p>OD 2 Leren omgaan met regelmatig terugkerende gevoelens van onmacht.</p> <p><i>Ik ga om met gevoelens van onmacht.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> -Ik voel dat er binnen in mij iets gebeurt bij activiteiten. -Ik voel aan mijn stem en mijn lichaam dat er vanbinnen iets gebeurt. -Ik wacht af wat er zal gebeuren in een nieuwe 	

	<p><i>situatie.</i></p> <p><i>-Ik merk op dat er verschillende emoties bestaan bij mezelf en bij de anderen.</i></p>	
<p>OD 3</p> <p>Zijn beperkingen zien, maar zich willen inzetten om ze te verbeteren.</p> <p><i>Ik verbeter de dingen die ik (nog) niet kan.</i></p>	<p><i>-Ik ken mijn beperking en kan erover vertellen.</i></p> <p><i>-Ik weet dat mijn beperking soms voor moeilijkheden zorgt.</i></p> <p><i>-Ik weet waar ik het moeilijk mee heb, wat er mij kan helpen en hoe ik dit kan gebruiken.</i></p>	
<p>OD 4</p> <p>Zijn fouten aanvaarden en naar de oorzaak zoeken, zonder het geheel als een mislukking te duiden.</p> <p><i>Ik verbeter de dingen die ik (nog) niet kan.</i></p>	<p><i>-Ik ken mijn beperking en kan erover vertellen.</i></p> <p><i>-Ik weet dat mijn beperking soms voor moeilijkheden zorgt.</i></p> <p><i>-Ik weet waar ik het moeilijk mee heb, wat er mij kan helpen en hoe ik dit kan gebruiken.</i></p> <p><i>-Ik geef een mislukking of verlies toe.</i></p> <p><i>-Ik bekijk een mislukking, verlies of onkunde als een kans om bij te leren.</i></p> <p><i>-Ik zie mijn beperkingen en wil me inzetten om ze te verbeteren.</i></p> <p><i>-Ik aanvaard mijn fouten en zoek naar de oorzaak, zonder het geheel als een mislukking te beleven.</i></p>	
<p>OD 5</p> <p>Zich bewust zijn van zijn eigenheid als individu.</p> <p><i>Ik weet dat ik een persoon ben met eigen</i></p>	<p><i>-Ik weet dat wat ik voel en denk niet hetzelfde is als wat iemand anders voelt en denkt.</i></p> <p><i>-Ik voel, denk en doe. Jij voelt, denkt en doet.</i></p> <p><i>-Ik weet dat ik mezelf mag/kan zijn.</i></p> <p><i>-Ik kan, ik heb, ik ben.</i></p>	

<p><i>gevoelens, gedachten en karaktereigenschappen.</i></p>	<p><i>-Ik herken positieve eigenschappen bij mezelf. -Ik herken mijn eigen talenten. -Ik breng geduld op om mijn eigen talenten te ontdekken, ontwikkelen en gebruiken. -Ik weet wie ik ben tussen andere personen. -Ik ben blij met wie ik ben en wat ik kan. -Ik heb een positief en realistisch zelfbeeld.</i></p>	
<p>OD 6 Bepaalde veranderingen waarderen die hij bij zichzelf vaststelt als een vooruitgang.</p> <p><i>Ik zie en voel dat ik verander en groei. Ik laat appreciatie, kritiek en correctie toe.</i></p>	<p><i>-Ik aanvaard dat de leerkracht me zegt/toont dat ik het goed doe. -Ik aanvaard dat een andere leerling me zegt/toont dat ik het goed doe. -Ik waardeer het als een ander zegt/toont dat ik het goed doe. -Ik zeg bij een activiteit/taak wat ik goed heb gedaan. -Ik waardeer een compliment van een ander. -Ik zie dat ik verander en merk veranderingen bij mezelf op.</i></p>	
<p>OD 7 Werkpunten kiezen om zijn zelfontplooiing te bevorderen.</p> <p><i>Ik kies een werkpunt om een liever mens te worden. Ik ben trots op mezelf wanneer ik iets goed heb gedaan. Ik weet dat ik soms iets niet goed kan en dat</i></p>	<p><i>-Ik ontdek domeinen die minder goed gaan en domeinen waar ik sterk in ben. -Ik kan sterk zijn in een bepaald iets, maar dat wil niet zeggen dat ik sterk of minder goed ben in iets anders. -Ik weet in welk domein ik goed of beter ben en welke domeinen minder goed gaan.</i></p>	

<i>aanvaard ik.</i>		
OD 8 In concrete situaties voldoende zelfvertrouwen in eigen mogelijkheden tonen.		
OD 9 In concrete situaties voldoende zelfvertrouwen gebaseerd op kennis van het eigen kunnen tonen.		
<i>Motivatie</i>		
OD 10 Zelf de zin van aangeboden taken zoeken. <i>Ik vind taken zinvol.</i>	<ul style="list-style-type: none"> -Ik begrijp een situatie en de zin van een aangeboden opdracht. -Ik toon dat ik weet wat ik moet doen en hoe ik dat moet doen. -Ik ben gemotiveerd om een taak uit te voeren met begeleiding. -Ik ben gemotiveerd om zelfstandig een taak uit te voeren/aan te vatten/af te werken... 	
OD 11 Verantwoordelijkheid opnemen voor zijn eigen gedrag. <i>Ik ben zelf verantwoordelijk voor wat ik doe.</i>	Alle gevoelens mogen, maar niet elk gedrag mag!	
OD 12 Intrinsiek gemotiveerd, leergierig en	-Ik maak een zinvolle opdracht vanuit extrinsieke motivatie.	

<p>leerbereid zijn.</p> <p><i>Ik ben gemotiveerd vanuit mezelf.</i></p>	<p><i>-Ik maak een zinvolle opdracht vanuit intrinsieke motivatie.</i></p>	
<p>OD 13 Voor zichzelf haalbare doelen kiezen en daarbij openstaan voor uitdagingen en zin voor initiatief.</p> <p><i>Ik kies een doel om aan te werken.</i> <i>Ik kies een uitdaging en neem initiatief.</i></p>	<p><i>-Ik onderzoek nieuwe dingen.</i> <i>-Ik onderzoek mijn omgeving.</i> <i>-Ik neem initiatief om nieuwe dingen te doen met materialen.</i> <i>-Ik neem initiatief om nieuwe dingen te doen in mijn omgeving.</i></p>	
<p>OD 14 Adequaat op mislukkingen en successen reageren.</p> <p><i>Ik leer dat het kan lukken en mislukken.</i></p>	<p><i>-Ik weet wat mijn aandeel is, zowel in mijn successen als mijn mislukkingen.</i></p>	
<p><i>Zelfcontrole</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> -Het schildPADverhaal -PAD-stoplicht -PAD-stoel/hoekje in de klas, in de gang, op de speelplaats -Stop-kaarten gebruiken op de speelplaats -Stressballen zelf maken met rijst en hanteren -Stop-denk-doe-spel -Motorische oefeningen: afstand bewaren, start/stopspelen... (vb. 1-2-3... piano, stappen op muziek...) -Concentratiespellen (vb. lijnpatronen natekenen zie 'Stippe Stappe')

		<ul style="list-style-type: none"> -Werken met een gedragskaart/goed-gevoelskaart/puntenkaart om positief gedrag te bekrachtigen -Bewegingstussendoortjes: 'Dip dobbel doe'-doos -Boek 'Een PAD naar minder agressie' -Boek 'Sherborne bewegingspedagogiek' -Mindfulness: tot rust komen in jezelf (vb. met de klas zoemen in eenzelfde timbre) -Braingym: motorische oefeningen voor competentiegericht leren
<p>OD 15 Al dan niet causaal verband onderkennen tussen situaties, gedachten en gevoelens en ernaar handelen.</p> <p><i>Ik leg een verband tussen wat ik denk, voel en doe in een situatie.</i></p>	<p><i>-Ik vertel aan de anderen wat ik beleefd heb.</i> <i>-Ik vertel aan de anderen wat ik beleefd heb en wat ik vanbinnen voelde.</i> <i>-Ik aanvaard gevoelens bij mezelf en bij de ander in verschillende situaties.</i> <i>-Ik hou rekening met gedachten en gevoelens wanneer ik iets doe.</i></p>	
<p>OD 16 Situaties als 'gevaarlijk' herkennen, omdat ze hinderlijke of moeilijk controleerbare gevoelens oproepen.</p> <p><i>Ik herken wanneer een situatie gevaarlijk is, omdat ze vervelende gevoelens oproept.</i></p> <p><i>Ik weet wanneer ik me niet meer onder controle kan houden.</i></p>	<p>Ik zeg op tijd 'stop', dan verloopt alles top!</p> <p><i>-Ik leer wat positieve en negatieve gevolgen zijn van woede.</i> <i>-Ik accepteer wat er volgt op mijn gedrag.</i></p>	

<p>OD 17 Zijn gevoelens uiten op een voor hemzelf en zijn omgeving aanvaardbare wijze.</p> <p><i>Ik verwoord of toon hoe ik me voel op een juiste manier.</i></p> <p><i>Ik word niet boos bij nieuwe situaties.</i></p> <p><i>Ik blokkeer niet in een nieuwe situatie.</i></p>	<p>Alle gevoelens mogen, maar niet elk gedrag mag!</p> <p>Ik zeg op tijd 'stop', dan verloopt alles top!</p> <p><i>-Ik herken de gevoelens blij, bang, boos en verdrietig bij mezelf.</i></p> <p><i>-Ik herken de gevoelens blij, bang, boos en verdrietig bij een ander.</i></p> <p><i>-Ik toon hoe ik me voel.</i></p> <p><i>-Ik zeg wat ik voel.</i></p> <p><i>-Ik herken verschillende gevoelens in verschillende situaties.</i></p> <p><i>-Ik zeg en toon aan de ander wat ik voel op een rustige manier.</i></p> <p><i>-Ik hoor wat een ander voelt.</i></p> <p><i>-Ik hoor verschillen in het omgaan met gevoelens.</i></p> <p><i>-Ik ervaar emoties en kan deze gevoelens uiten.</i></p>	
<p>SOCIALE COGNITIE</p>		
<p><i>Theory of mind</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> -Emotiekaartjes PAD -Emotiethermometer PAD -Het kind-erger-je-niet-spel -Het schildpadspel -Coole emotiewijzer maken -Doos vol gevoelens: basisgevoelens leren (h)erkennen en benoemen -Taaloefeningen rond zinsbouw: 'Die is

		<p>blij/bang/boos..., want...</p> <ul style="list-style-type: none"> -Taaloefeningen rond bijvoeglijk naamwoord: lief/stout -Taaloefeningen rond vraagwoorden: 'Wanneer zou je echt bang zijn?' -De emotiebus (spel) -'Grimaces'-spel: gekke bekken trekken -Werken aan sociale cognitie: oorzaak/gevolg - actie/reactie - voordeel/nadeel (vb. schilderij 'Kinderspelen van Breughel': link leggen met leergebied taal, wero...) -Onderscheid leren maken tussen: mening, feit, oordeel en vooroordeel (link leggen met leergebied taal) -Stop-denk-doe-spel -Lesmap 'Soms dan moet ik even huilen': werken rond afscheid -Boek 'Het blauwe boek. Denken over anderen dat kunnen kleuters ook. Rollenspelletjes.' -Boek 'De visjes van Océane': rond zelfdoding -Boek 'Bang voor de bende': bendevorming (reeks Malmberg) -Boek 'Altijd moeten ze mij hebben': pesten (reeks Malmberg) -Boek 'Een kind van ver': adoptie (reeks Malmberg) -Boek 'Maar jij blijft mijn papa': echtscheiding (reeks Malmberg) -Boek 'Opa duurt ontelbaar lang': rouw, verlies (reeks Malmberg) -Kinderboeken 'Stoer!', 'Bang!', 'Raar!': boeken over pesten vanuit drie perspectieven: pester,
--	--	---

		slachtoffer en meeloper -Handleiding bij de kinderboeken 'Stoer!', 'Bang!', 'Raar!': 'Pesten in perspectief'
OD 18 Bij zichzelf onderkennen wanneer hij bang, blij, boos of verdrietig is en dit op een eenvoudige wijze uitdrukken.	Ik voel, ik voel, wat jij niet voelt...	
OD 19 In een eenvoudige taal een recent gebeurde situatie waarbij hij betrokken was in dialoog met een volwassene beschrijven en vertellen hoe zij zich daarbij voelden.	Ik voel, ik voel, wat jij niet voelt...	
OD 20 Bij zichzelf positieve en negatieve emoties en basisgevoelens herkennen en benoemen. <i>Ik herken bij mezelf positieve gevoelens.</i> <i>Ik herken bij mezelf negatieve gevoelens.</i> <i>Ik benoem bij mezelf positieve gevoelens.</i> <i>Ik benoem bij mezelf negatieve gevoelens.</i>	Ik voel, ik voel, wat jij niet voelt... <i>-Ik herken/benoem de gevoelens blij, bang, boos en verdrietig bij mezelf.</i> <i>-Ik herken/benoem de gevoelens blij, bang, boos en verdrietig bij een ander.</i>	
OD 21 Zich bepaalde behoeften, verlangens, gedachten, bedoelingen en gevoelsuitdrukkingen herkennen en herinneren.	<i>-Ik laat een bepaald gevoel zien met mijn lichaam en gezicht.</i> <i>-Ik kan gevoelens koppelen aan verschillende situaties.</i>	

<p><i>Ik herken wat ik wil, voel, denk en doe in verschillende situaties.</i></p>		
<p>OD 22 Positieve en negatieve gevoelens uiten.</p> <p><i>Ik laat zien wat ik vanbinnen voel.</i></p>	<p><i>-Ik leer dat wat ik vanbinnen voel (= emotie) een gevoel is dat ik kan benoemen.</i></p>	
<p>OD 23 Het verband leggen tussen gevoelens, bijhorende gedachten en aansluitend gedrag.</p> <p><i>Ik weet dat voelen, denken en doen bij elkaar horen.</i></p>	<p><i>-Ik zie, voel, denk en doe.</i> <i>-Ik hoor, voel, denk en doe.</i></p>	
<p>OD 25 Er rekening mee houden dat de situatiebeleving kan verschillen van situatie tot situatie en van persoon tot persoon.</p> <p><i>Ik zeg wat ik zie, hoor, voel, denk en doe (in een bepaalde situatie).</i></p> <p><i>Ik hoor wat de ander ziet, voelt, denkt en doet (in een bepaalde situatie).</i></p>	<p><i>-Ik kan mezelf sturen met woorden in gevaarlijke situaties of bij vervelende emoties.</i> <i>-Ik zeg wanneer ik het moeilijk krijg.</i> <i>-Ik zeg wanneer ik me lastig voel.</i> <i>-Ik heb woorden om tegen mezelf te zeggen dat het moeilijk wordt.</i> <i>-Ik toon wat ik wil: in lichaamstaal, picto's, aanwijzen...</i> <i>-Ik zeg wat ik wil.</i> <i>-Ik zeg wat ik niet wil.</i> <i>-Ik zeg wat ik voel in een concrete situatie.</i> <i>-Ik zeg wat ik denk in een concrete situatie.</i> <i>-Ik zeg wat ik voel en denk in een concrete situatie.</i> <i>-Ik zeg wat ik doe in een concrete situatie.</i> <i>-Ik kan een situatie navertellen door te zeggen</i></p>	

	<p><i>wat ik zag, voelde, dacht en gedaan heb.</i></p> <p><i>-Ik zeg en toon wat ik zie, wat ik me herinner of wat ik wil van een ander.</i></p>	
<p>OD 29</p> <p>In een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderings spontaan uiten.</p>		
<p>OD 30</p> <p>Wat hij voelt en doet in een concrete situatie beschrijven en illustreren dat zowel zijn gedrag als zijn gevoelens situatiegebonden zijn.</p>		
<p><i>Perspectiefneming</i></p>		<p>-Conflictfiche Sint-Victor</p> <p>-Doos vol gevoelens: situatieprenten</p> <p>-Pro sociaal gedrag: voorbeeldrol</p> <p>-BOM-model</p> <p>-Boek 'Het blauwe boek. Denken over anderen dat kunnen kleuters ook. Rollenspelletjes.'</p>
<p>OD 24</p> <p>Gevoelens bij de ander herkennen en daarbij letten op diens lichaamstaal.</p> <p><i>Ik herken de gevoelens van de ander door te kijken naar de lichaamstaal.</i></p>	<p><i>-Ik weet wat een bepaald gevoel betekent.</i></p> <p><i>-Ik zie hoe mensen een bepaald gevoel laten zien.</i></p> <p><i>-Ik weet dat mensen bepaalde gevoelens op een andere manier uitdrukken.</i></p> <p><i>-Ik weet hoe een ander/mijn vriend laat zien wat hij voelt.</i></p>	

<p>OD 26 Verbanden zien tussen bepaalde behoeften/verlangens en bepaalde oplossingen.</p> <p><i>Ik observeer en zie wat het probleem is.</i></p> <p><i>Ik zie en oplossing als ik het verband leg tussen voelen, denken en doen.</i></p>		
<p>OD 27 Zich in de gevoelens, gedachten en wensen van een ander verplaatsen en ermee rekening houden.</p> <p><i>Ik hou rekening met de gedachten, wensen of gevoelens van de ander.</i></p>	<p><i>-Ik begrijp en aanvaard dat mensen verschillend denken over dezelfde situaties.</i></p> <p><i>-Ik toon dat ik met de ander meeleeft: bij dingen die goed gaan, bij verdriet en bij tegenslag.</i></p> <p><i>-Ik begrijp hoe een ander zich voelt.</i></p>	
<p>OD 28 Aangeven hoe gedachten, gevoelens of intenties van verschillende personen in een sociale situatie met elkaar samenhangen.</p> <p><i>Actie geeft reactie!</i></p> <p><i>Ik herken verschillende reacties op dezelfde situatie.</i></p> <p><i>Ik zoek verschillende reacties op dezelfde situatie.</i></p> <p><i>Ik kies een juiste oplossing om in een bepaalde</i></p>	<p><i>-Ik zeg iets op een goede manier en de ander luistert.</i></p> <p><i>-Ik vraag iets op een goede manier en de ander luistert.</i></p> <p><i>-Ik doe een goede actie en mijn omgeving reageert op wat ik wil.</i></p> <p><i>-Ik zeg of doe iets goed en de anderen willen met mij meedoen.</i></p> <p><i>-Ik reageer goed en mijn omgeving wordt beter.</i></p> <p><i>-Ik reageer goed en maak mensen rondom mij blij.</i></p>	

<p><i>situatie te reageren.</i></p> <p><i>Ik hou rekening met het probleem en de ander om in een bepaalde situatie te reageren.</i></p>		
<p>OD 31</p> <p>In concrete situaties verschillende manieren van omgaan met elkaar herkennen, erover praten en aangeven dat deze op elkaar inspelen.</p>		
<p><i>Sociale probleemoplossing</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> -Stimuleren tot probleemoplossend denken: PAD-stoplicht, 8 en 11 stappen tot probleemoplossing van PAD -Conflictfiche Sint-Victor -Pro sociaal gedrag: voorbeeldrol -BOM-model -Boek 'Het blauwe boek. Denken over anderen dat kunnen kleuters ook. Rollenspelletjes.' -Doos vol gevoelens: waarneming van sociale probleemoplossing (situatieprenten), perspectiefinname (wat neem ik waar en wat jij?)
<p>OD 32</p> <p>Een sociaal probleem identificeren en omschrijven en gericht zoeken naar oplossingen.</p> <p><i>Ik herken en benoem een probleem tussen mensen.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> -Ik weet hoe belangrijk het is dat ik zeg en toon wat ik voel, denk en verlang. -Ik ervaar hoe anderen zeggen en tonen wat ze voelen. -Ik ervaar hoe anderen zeggen en tonen wat ze denken. -Ik ervaar hoe anderen zeggen en tonen wat ze willen. 	

<p><i>Ik zoek een oplossing voor een probleem.</i></p>	<p><i>-Ik weet hoe ik moet zeggen en tonen wat ik voel op een gepaste manier.</i> <i>-Ik weet hoe ik moet zeggen en tonen wat ik denk op een gepaste manier.</i> <i>-Ik weet hoe ik moet zeggen en tonen wat ik wil op een gepaste manier.</i> <i>-Ik weet dat bij elke situatie een gedachte/een gevoel/een actie hoort.</i> <i>-Ik herken en benoem bij bepaalde situaties wat ik denk, voel en doe.</i></p>	
<p>OD 33 Mogelijke oplossingen genereren, bijhorende consequenties afwegen en voor één van de oplossingen kiezen.</p> <p><i>Ik hou rekening met het effect wanneer ik een oplossing kies.</i> <i>Ik los een probleem op en denk na over het effect op mezelf en de ander.</i></p>	<p><i>-Ik hou rekening met het effect wanneer ik een oplossing kies.</i> <i>-Ik los een probleem op en denk na over het effect op mezelf en de ander.</i></p>	
<p>OD 34 De oplossing evalueren.</p> <p><i>Ik evalueer of mijn actie goed was.</i> <i>Ik denk na wat ik geleerd heb over mezelf (reflecteren).</i></p>		
<p>OD 35</p>	<p><i>-Ik bedenk een oplossing die voor ons beiden</i></p>	

<p>Bereid zijn tot het bedenken van mogelijke oplossingen bij interpersoonlijke problemen.</p> <p><i>Ik bedenk een oplossing die voor ons beiden goed is.</i></p>	<p><i>goed is.</i></p>	
<p>OD 36 Rekening houden met mogelijke onderliggende motieven van gedragingen van anderen.</p> <p><i>Ik zoek de oorzaak van het probleem.</i></p> <p><i>Ik aanvaard dat er verschillende oorzaken zijn voor een sociaal probleem.</i></p>	<p><i>-Ik kies tussen verschillende oorzaken wat het beste past bij een sociaal probleem.</i></p> <p><i>-Ik zoek tussen aangeboden oorzaken welke allemaal passen bij een sociaal probleem.</i></p> <p><i>-Ik aanvaard dat er verschillende oorzaken zijn voor een sociaal probleem.</i></p> <p><i>-Ik aanvaard dat er verschillende oorzaken zijn voor mijn probleem dat ik heb met iemand anders.</i></p>	
<p>SOCIALE VAARDIGHEDEN EN COMPETENTIES</p>		<ul style="list-style-type: none"> -Toepassen van sociale cognitie: inzetten van vaardigheden en competenties binnen een conflictsituatie (benoemen van het probleem en oplossingen aanreiken) -Normen en waarden, keuzes maken... -Werken aan weerbaarheid -Sociale vaardigheden: PAD -Boek 'Coöperatief leren in het basisonderwijs' -Boek 'Spelen om problemen op te lossen. Groepsspelen 6-12j.' -Boek '50 levenslessen in spelvorm voor kinderen van 6-12 jaar.' -'Sociaal vaardig? Lieve deugd. Gids voor de basisschool.' -Boek 'Leer samen spelen met Tim en Flapoor.'

		<p>Sociale vaardigheidstraining voor kinderen van 6 tot 10 jaar (CLB)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Soemokaarten voor SEO: waarden en normen -Boek '2013 verborgen regels' Dagkalender voor kinderen: over regels, waarden, normen... -Boek 'SOS Conflict': concrete werkvormen voor geweldloos opvoeden en begeleiden -Meervoudige intelligentie -Talentagenda's 1ste-6de leerjaar
<i>Ik en de ander - inleving</i>		-Het Sociale vaardigheden kwartet spel de Coole Kikker
<p>OD 37 In concrete situaties verschillende manieren van omgaan met elkaar herkennen en erover praten.</p>		
<p>OD 38 Bij anderen gevoelens van bang, blij, boos en verdrietig zijn herkennen en meeleven in dit gevoel.</p>		
<p>OD 39 Een gevoeligheid tonen voor de behoeften van anderen.</p>		
<p>OD 40 Weten dat mensen eenzelfde situatie op een verschillende wijze kunnen ervaren en er verschillend op kunnen reageren.</p>		

<p>OD 41 Opkomen voor eigen wensen.</p> <p><i>Ik zeg wat ik wil en wens.</i></p>	<p><i>-Ik kom op voor mezelf in vertrouwde situaties.</i> <i>-Ik kom op voor mezelf in verschillende omgevingen en situaties.</i></p>	
<p>OD 42 Opkomen voor eigen wensen op een sociaal aanvaardbare wijze.</p> <p><i>Ik zeg wat ik wil op een goede manier.</i></p>		
<p>OD 43 Op een onbevagen en respectvolle wijze omgaan met anderen.</p> <p><i>Ik heb respect voor wat een ander wil, denkt, voelt en doet.</i></p>	<p><i>-Ik verdraag de nabijheid van een andere persoon: de juf, de meester, de kinderen uit mijn klas, de kinderen op de speelplaats, personen die ik niet ken...</i> <i>-Ik kan me inleven in de gevoelens, de gedachten en de situatie van een ander.</i> <i>-Ik kan via empathie een situatie inschatten.</i> <i>-Ik kan via sympathie een situatie inschatten.</i> <i>-Ik hou rekening met wat een ander wil.</i> <i>-Ik hou rekening met een ander wanneer ik zeg en toon wat ik voel, denk en verlang.</i> <i>-Ik vraag aan een ander of het ok is wat ik wil en doe.</i></p>	
<p>OD 44 Opkomen voor anderen.</p> <p><i>Ik kom op voor een ander.</i></p>	<p><i>-Ik verdedig de rechten van een ander.</i></p>	

<p>OD 45 Bij een conflict een oplossing zoeken die voor beide partijen aanvaardbaar is.</p> <p><i>Ik zoek bij een conflict een geweldloze oplossing.</i></p>	<p><i>-Ik verwoord in een conflict wat ik voel, denk en doe.</i></p> <p><i>-Ik luister in een conflict naar wat de ander voelt, denkt en doet.</i></p> <p><i>-Ik spreek conflicten uit met respect voor mezelf en de ander.</i></p> <p><i>-Ik vertel mijn eigen aandeel in het probleem.</i></p> <p><i>-Ik kan het standpunt innemen van anderen en verwoord wat ik zelf denk en doe.</i></p> <p><i>-Ik zoek een oplossing voor het probleem.</i></p> <p><i>-Ik zoek een oplossing die voor beiden goed is.</i></p> <p><i>-Ik ben in staat om een conflict te stoppen.</i></p>	
<p>OD 46 De bereidheid tonen zich te oefenen in omgangswijzen met anderen waarin hij minder sterk is.</p>		
<p>OD 47 Voor zichzelf opkomen door signalen te geven die voor anderen begrijpbaar en aanvaardbaar zijn.</p>		
<p>OD 48 Zich weerbaar opstellen naar leeftijdsgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.</p>		
<p>OD 49 In een eenvoudige conflictsituatie in de</p>		

<p>omgang met leeftijdsgenoten de bereidheid tonen om te zoeken naar een geweldloze oplossing.</p>		
<p><i>Ik en de anderen - relatiewijzen</i></p>		<p>-Het Sociale vaardigheden kwartet spel de Coole Kikker</p>
<p>OD 50 Een ander op gepaste wijze begroeten.</p> <p><i>Ik begroet de andere leerlingen.</i></p>	<p>-Ik ken omgangsvormen aangepast aan waar ik ben: klas, gezin, leefgroep, vrienden...</p> <p>-Ik maak (gepast) oogcontact met een andere persoon.</p> <p>-Ik gebruik gepaste lichaamstaal bij het begroeten van iemand anders.</p>	
<p>OD 51 Iets op gepaste wijze vragen.</p> <p><i>Ik vraag iets aan een ander op een goede manier.</i></p>	<p>-Ik vraag de aandacht van iemand anders in mijn omgeving.</p> <p>-Ik kan op gepaste wijze iets vragen.</p> <p>-Ik vraag aandacht op een sociaal aanvaardbare manier.</p> <p>-Ik gebruik aangepaste taal om aandacht te vragen.</p> <p>-Ik gebruik aangepaste lichaamstaal om aandacht te vragen.</p>	
<p>OD 52 Naar de boodschap van een ander luisteren.</p> <p><i>Ik luister naar de boodschap van een ander.</i></p>	<p>-Ik weet dat communicatie een proces is van actie en reactie.</p>	

<p>OD 53 Naar anderen toegaan en contacten leggen.</p> <p><i>Ik leg contact en kan een gesprek beginnen.</i></p>	<p><i>-Ik spreek mensen aan, aangepast aan de relatie die ik met hen heb.</i></p> <p><i>-Ik vraag iets op een beleefde manier.</i></p> <p><i>-Ik gebruik aangepaste taal om iets te vragen.</i></p> <p><i>-Ik gebruik aangepaste lichaamstaal om iets te vragen.</i></p> <p><i>-Ik kan naar een ander toegaan en contact leggen.</i></p> <p><i>-Ik schat in of het geplande contact op een goed moment komt.</i></p> <p><i>-Ik reageer op een andere persoon wanneer die contact legt.</i></p> <p><i>-Ik antwoord rustig en beleefd als iemand contact met mij legt.</i></p> <p><i>-Ik maak op gepaste wijze duidelijk als een contact mij niet goed uitkomt.</i></p>	
<p>OD 54 Spontaan iets over zichzelf vertellen.</p> <p><i>Ik vertel iets over mezelf.</i></p>	<p><i>-Ik vertel iets over mezelf als ik een vraag krijg.</i></p> <p><i>-Ik vertel spontaan iets over mezelf.</i></p>	
<p>OD 55 Een eigen mening verwoorden.</p> <p><i>Ik kom op voor mijn eigen mening.</i></p>	<p><i>-Ik ben kritisch en zeg mijn eigen mening.</i></p> <p><i>-Ik ben kritisch over wat ik waarneem.</i></p> <p><i>-Ik formuleer mijn mening over wat ik zie.</i></p> <p><i>-Ik ben kritisch over wat ik hoor.</i></p> <p><i>-Ik heb een eigen mening over wat ik hoor.</i></p> <p><i>- Ik verwoord of datgene wat ik zie/hoor een feit, een mening, een oordeel of een vooroordeel is.</i></p>	

<p>OD 56 Het woord nemen in een groepsgesprek.</p> <p><i>Ik doe een inbreng in het groepsgesprek.</i></p>	<p><i>-Ik hou voldoende afstand wanneer ik met anderen spreek.</i> <i>-Ik hou rekening met de ander wanneer ik contact neem.</i> <i>-Ik weet wat een ander wil of niet wil als ik contact neem.</i></p>	
<p>OD 57 Op passende wijze afkeuring laten blijken bij onrechtvaardige situaties.</p> <p><i>Ik kom op voor onrechtvaardige situaties.</i></p>		
<p>OD 58 Kritisch nadenken over bepaalde maatschappelijke toestanden.</p> <p><i>Ik denk na over wat er in de wereld gebeurt tussen mensen.</i></p>	<p><i>-Ik draag zorg voor mezelf.</i> <i>-Ik draag zorg voor materialen.</i> <i>-Ik draag zorg voor een ander.</i> <i>-Ik beteken iets voor een ander en een ander betekent iets voor mij.</i> <i>-Ik laat zien dat ik iets voor jou wil doen.</i> <i>-Ik geniet ervan dat wij iets betekenen voor elkaar.</i> <i>-Ik heb een mening over hoe mensen zorg voor elkaar dragen in de wereld.</i></p>	
<p>OD 59 Na een gemaakte fout zoeken hoe hij aangerichte schade of aangedaan verdriet kan herstellen.</p>		

<i>Ik zoek na een fout hoe ik de schade of het verdriet kan herstellen.</i>		
OD 60 Een sanctie aanvaarden na een begane fout of misstap. <i>Ik aanvaard na een fout of misstap een opmerking of sanctie (van de leerkracht).</i>	<i>-Ik ken de afspraken over wat er volgt als ik mij niet aan de regels hou.</i>	
OD 61 Zich op een assertieve wijze voorstellen.		
OD 62 In omgang met anderen respect en waardering opbrengen.	Een momentje voor een complimentje!	
OD 63 Zorg opbrengen voor iets of iemand anders.		
OD 64 Hulp vragen en zicht laten helpen.		
OD 65 Bij groepstaken leiding geven en onder leiding van een medeleerling meewerken.		
OD 66 Kritisch zijn eigen mening formuleren.		
OD 67 Zich discreet opstellen.		
OD 68		

Ongelijk of onmacht toegeven, kritiek beluisteren en eruit leren.		
<i>Ik en de anderen - gespreksconventies</i>		-Het Sociale vaardigheden kwartetspel de Coole Kikker
OD 69 In een gesprek aangeven dat hijzelf aan het woord wil komen. <i>Ik geef in een gesprek aan dat ik aan het woord wil komen.</i>	-Ik weet op welke manieren ik met mijn lichaam kan tonen dat ik wat wil zeggen. -Ik toon via mijn lichaamstaal en via oogcontact dat ik wat wil zeggen.	
OD 70 In een gesprek duidelijk hoorbaar spreken en met een zekere expressiviteit. <i>Ik spreek duidelijk en expressief.</i>	-Ik zeg wat er is op een duidelijke en verstaanbare manier. -Ik spreek zo dat anderen me begrijpen.	
OD 71 In een gesprek rekening houden met de anderen. <i>Ik luister en spreek om beurt.</i>	-Ik laat de ander uitspreken. -Ik vertel aan de ander iets over ons gesprek. -Ik stop mijn eigen verhaal als het gesprek daar niet over gaat. -Ik wacht geduldig tot iemand is uitgesproken. -Ik luister naar een andere mening in een gesprek.	
OD 72 Zijn verbale en non-verbale uitingen op elkaar afstemmen.		

<i>Ik zeg met woorden wat ik toon met mijn lichaam en omgekeerd.</i>		
<p>OD 73 In een gesprek zowel op de verbale als de niet-verbale uitingen van de ander letten.</p> <p><i>Ik begrijp (kan betekenis geven aan) wat iemand zegt en toont met zijn lichaam.</i></p>	<p><i>-Ik luister aandachtig en gericht naar het verhaal van een ander.</i> <i>-Ik kijk aandachtig naar wat iemand toont met zijn lichaam.</i></p>	
<p>OD 74 Respect hebben voor communicatievormen uit een andere cultuur.</p> <p><i>Ik heb respect voor de verschillen in communicatie van andere culturen.</i></p>		
<p>OD 75 Een gesprek passend afronden.</p> <p><i>Ik rond een gesprek op de juiste manier af.</i></p>		
<p>OD 76 In functionele situaties een aantal verbale en niet-verbale gespreksconventies naleven.</p>		
<p><i>Ik en de anderen - leven en samenwerken in groep</i></p>		<p>-Het Sociale vaardigheden kwartet spel de Coole Kikker -Boek 'Coöperatieve werkvormen' syllabus Sint-Victor</p>

<p>OD 77 In concrete situaties met de hulp van een volwassene afspraken maken.</p>		
<p>OD 78 Bij een activiteit of een spel in een kleine groep controleren of de anderen zich aan de regels houden.</p>		
<p>OD 79 Omgangsvormen, leefregels en afspraken die van belang zijn voor het samenleven in een groep kennen en begrijpen.</p> <p><i>Ik ken de omgangsvormen, leefregels en afspraken om in een groep samen te leven.</i></p> <p><i>Ik ken de omgangsvormen, leefregels en afspraken om in een groep samen te werken.</i></p>	<p>Samen kunnen we meer!</p> <p><i>-Ik begrijp dat er op verschillende plaatsen verschillende regels zijn.</i></p> <p><i>-Ik ken de regels die nodig zijn in de klas.</i></p> <p><i>-Ik ken de regels die nodig zijn op school.</i></p> <p><i>-Ik ken de regels die nodig zijn op de speelplaats.</i></p> <p><i>-Ik ken de regels die nodig zijn in de refter, op uitstap...</i></p> <p><i>-Ik hou me aan de afspraken van de omgeving waar ik ben: klas, gezin, leefgroep, vrienden...</i></p> <p><i>-Ik werk samen met anderen.</i></p> <p><i>-Ik aanvaard contact met iemand anders.</i></p> <p><i>-Ik leg contact met iemand anders.</i></p> <p><i>-Ik maak contact met een ander.</i></p> <p><i>-Ik vraag contact met een ander.</i></p> <p><i>-Ik kan bij het werk de nabijheid van een andere leerling verdragen.</i></p> <p><i>-Ik kan zelfstandig naast iemand werken die dezelfde opdracht uitvoert.</i></p>	

	<p><i>-Ik kan samen met iemand anders aan dezelfde activiteit werken.</i></p>	
<p>OD 80 In concrete situaties afspraken maken en in groep gemaakte afspraken nakomen.</p> <p><i>Ik maak afspraken in functie van een uit te voeren taak.</i></p> <p><i>Ik werk samen en hou rekening met de afspraken.</i></p> <p><i>Ik speel samen en hou rekening met de afspraken.</i></p>	<p>Samen kunnen we meer!</p> <p><i>-Ik neem mijn rol op binnen een groep.</i></p> <p><i>-Ik begrijp dat mensen verschillende rollen aannemen afhankelijk van de situatie: eenzelfde persoon kan bakker, vriend, papa, broer, nonkel, doelman... zijn.</i></p> <p><i>-Ik kan de taak analyseren, opsplitsen in deeltaken en verdelen onder de anderen van mijn groep.</i></p> <p><i>-Ik speel samen met andere leerlingen.</i></p> <p><i>-Ik kan mijn vrije tijd goed invullen (met anderen).</i></p> <p><i>-Ik ken verschillende vrijetijdsvaardigheden om alleen of samen met anderen mijn vrije tijd in te vullen.</i></p> <p><i>-Ik kies uit twee aangeboden spellen om in mijn vrije tijd te doen.</i></p> <p><i>-Ik kies uit meerdere aangeboden spellen om in mijn vrije tijd te doen.</i></p> <p><i>-Ik geef ideeën om te doen in de vrije tijd: alleen of samen met de anderen.</i></p> <p><i>-Ik kies één opgelegde activiteit en één eigen idee om te doen in mijn vrije tijd.</i></p> <p><i>-Ik kan zelfstandig mijn vrije tijd invullen.</i></p> <p><i>-Ik kan samen met anderen mijn vrije tijd invullen: in de klas en op de speelplaats.</i></p>	

<p>OD 81 Zich mede verantwoordelijk voelen voor de groep en voor wat er in de groep gebeurt.</p> <p><i>Ik evalueer of we de inhoud van de taak goed hebben uitgevoerd.</i></p> <p><i>Ik evalueer of de groeps sfeer goed was.</i></p> <p><i>Ik evalueer of iedereen zijn taak, zijn rol in de groep heeft uitgevoerd.</i></p> <p><i>Ik reflecteer over mijn eigen aandeel tijdens het groeps werk (het coöperatief leermoment).</i></p>	<p>Samen kunnen we meer!</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>-Ik voel me verbonden met de groep.</i> <i>-Ik neem de verantwoordelijkheid in mijn groep op een enthousiaste manier.</i> <i>-Ik neem de verantwoordelijkheid in mijn groep.</i> <i>-Ik ben een enthousiaste leider.</i> <i>-Ik zorg voor een goede sfeer in de groep.</i> <i>-Ik zorg ervoor dat iedereen in mijn groep aan het werk blijft.</i> <i>-Ik zie wat vriendschap kan betekenen.</i> <i>-Ik stap naar een klasgenoot om met mij te spelen.</i> <i>-Ik voel mij een belangrijk deel van deze groep.</i> <i>-Ik zie dat klasgenoten vrienden kunnen zijn.</i> <i>-Ik weet wat het betekent om een vriend te zijn.</i> <i>-Ik weet wat een vriend voor mij kan betekenen.</i> <i>-Ik ben zelf een goede vriend voor een ander.</i> <i>-Ik ben een deel van een vriendengroep.</i> <i>-Ik maak op een positieve manier vrienden en werk aan een vriendschapsband.</i> 	
<p>OD 82 Aandacht hebben voor de onuitgesproken regels die de interacties binnen een groep typeren en bereid zijn rekening mee te houden.</p>		

OD 83 Samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.	Samen kunnen we meer!	